

PROMEMORIJA ZA TEZE O RAZVOJU INFORMACIONO- DOKUMENTACIONO-KOMUNIKACIONIH SLUŽBI U HRVATSKOJ

PROMEMORY FOR THESIS ABOUT DEVELOPMENT OF INFORMATION - DOCUMENTATION - COMMUNICATION SERVICES IN CROATIA

Božo Težak

INYU 1 (1969) Nos 1-4, p. 61-64

0) Polazne konstatacije

Teze koje predlažemo polaze od konstatacija:

- da su informacije, dokumentacije i komunikacije (INDOK) najbitniji elementi suvremenog obrazovanja, zdravstva, tehnologije, poljoprivrede, privrede, uprave te drugih operativa;
- da se više od 99% novih informacija stvara u svijetu izvan naše zemlje;
- da je za korištenje tih 'vanjskih' informacija potrebno raspolagati s vrlo visokim postotkom 'unutarnjih' informacija o nama i stanju kod nas, te
- da su širina, dubina i brzina informacija prvi preduvjet za njihovo korištenje.

(1) Značenje

Uzevši u obzir značenje intrinzičnih i ekstrinzičnih INDOK-elemenata u razvoju ljudskog društva uopće, a u našim prilikama napose, smatramo da valja uložiti sasvim izuzetne napore da se izvrši uključivanje naše zemlje na adekvatan način u svjetski sistem informacije. U tom smislu, odgovarajuće djelovanje raznih širih društvenih tijela, te posebnih organizacija valja i u najširem krugu i u pojedinostima jasno i vrlo energično usmjeravati, iako je najveći dio poticaja i izvršenja informacionih funkcija spontanog karaktera. Suvremena situacija je slična onoj koju smo imali kod uvođenja elementarne pismenosti, ili onoj uvođenja štamp: razlike su samo u brzini i rasprostranjenosti tih načina komuniciranja: suvremene metode i tehnike nameću se uglavnom u jednom desetljeću zahvaćajući čitav svijet, dok su prije trebala tisućljeća i stoljeća da se zahvati samo ograničena sredina.

(2) Prioritetni zahtjev

Uočivši naše zaostajanje već i u svijesti o značenju još tradicionalnih oblika informacija, što se s kritičnim posljedicama odražava u cjelokupnom našem životu, predlaže se akcijski program kojem bi morali dati nesumnjivi prioritet: (i) Sabor, Izvršno vijeće i drugi društveno-politički organi, te (ii) sve radne organizacije.

(3) Okviri akcijskog programa

Okviri INDOK akcijskog programa bili bi podijeljeni prema namjeni, sadržaju i tehnici na tri djelokruga ili sektora: (i) autonomni ili javni, društveno organizirani; (ii) preneseni ili primijenjeni; te (iii) slobodni ili opći.

Autonomni ili javni, društveno organizirani djelokrug zahvaća područja tradicionalne i suvremene INDOK organizacije i mreže javnog karaktera, u koje ulaze arhivi, biblioteke, dokumentacioni i kompjuterski centri, opća statistička služba, obrazovne ustanove na svim, osobito, višim razinama, otvorene znanstveno-istraživačke organizacije i dr. Preneseni ili primijenjeni djelokrug zahvaća područja javne uprave, zdravstva, privrede, prometa, narodne obrane i dr. Slobodni ili opći djelokrug zahvaća opću komunikacionu mrežu, PTT-službe, te organizacije i sredstva masovnih komunikacija, novinarstvo, radio, televiziju i dr.

(4) Dominantne djelatnosti

Podjela na djelokruge ili sektore nametnuta je okvirima realnih struktura i formacija. Međutim, zajedničku podlogu čine ove djelatnosti:

širenje svijesti o značenju, sadržajima i oblicima informacija, dokumentacija i komunikacija, stavljajući u prvi plan princip javnosti; (ii) stvaranje uvjeta za odgoj i obrazovanje u metodici i tehnici INDOK-a na razinama osnovnih, srednjih, viših i visokih škola, dopunskog obrazovanja, a osobito postdiplomskih studija i znanstveno-istraživačkog rada; (iii) povezivanje odgovornosti za donošenje odluka o pitanjima javnog značaja, s dužnošću da se te odluke obrade na temelju dovoljnih informacija, te da se oblikuju na način koji je najpogodniji za komunikacije; (iv) uspostavljanje mreže tzv. općih i specijaliziranih kontaktnih točaka, te referalnih centara, na razinama organizacionih jedinica, institucija, poduzeća, mjesta, regija, republika i federacije, i to: uključivanjem tradicionalnih oblika arhiva, biblioteka, dokumentacionih centara, izdavačke djelatnosti, te sistematskim skupljanjem, sređivanjem i korištenjem podataka i informacija, u što više jedinstvenom okviru i velikim dijelom 'on line', 'real time', 'time sharing' kompjuterskog multi-sistema.

(5) E-t-ak-s-a interakcije

Valja naglasiti da razne strukture i organizacije unutar INDOK-sisterna predstavljaju izrazite podsisteme ili dominantne interakcije: (i) emisije; (ii) transmisije; (iii) akumulacije; (iv) selekcije; i (v) apsorpcije. S tog stanovišta potrebno je izgrađivati, koristiti i ocjenjivati konstrukcije i organizacije na bilo kojem području INDOK-a.

(6) Operativni nosioci

Unutar pojedinih sektora treba razlikovati operativne nosioce i područne učesnike. Operativni nosioci moraju biti inicijativne i koordinacione organizacije, i to po dva za svaki sektor. Za te zadaće mogu se imenovati: (i) za Sveučilište Referalni centar; (ii) Republički zavod za statistiku; (iii) Zavod za javnu upravu (iv) Republička privredna komora (ili Privredna komora grada Zagreba); (v) Odjeljenje za razvoj PTT-sluzbe; i (vi) Radio-televizija. Imenovane organizacije imaju zadaću da ujedinjuju djelatnosti raznih INDOK-sektora.

(7) Autonomni INDOK-sektor

U autonomnom djelokrugu područni su učesnici: (i) arhivi; (ii) biblioteke; (iii) znanstveni, stručni i kulturni dokumentacioni centri; (iv) obrazovne institucije; (v) znanstveno-istraživačke, prvenstveno univerzitetske organizacije i jedinice; (vi) kompjuterski centri studijskog i razvojnog karaktera, a sve obuhvaćeno u suvisloj mreži (vii) kompleksnih, referalnih, e-t-ak-s-a" kibernetičkih centara i centrala. To je sektor INDOK-djelatnosti samih po sebi, obuhvaćajući znanstvena istraživanja, fundamentalna, primijenjena i razvojna, u odgoju, obrazovanju, znanosti i široj kulturi, kao i bitne elemente INDOK-a iz drugih sektora.

(8) Preneseni INDOK-sektor

U prenesenom ili primijenjenom djelokrugu područni su učesnici organizacije: (i) upravnog; (ii) društveno-političkog; (iii) sudskog; (iv) zdravstvenog; (v) privrednog; (vi) saobraćajnog; (vii) bankarsko-financijskog; i (viii) obrambenog karaktera. Ovdje su obuhvaćene one djelatnosti koje se obavljaju u okviru javnih službi, kao i one cjelokupnog ekonomskog

kompleksa (poljoprivreda, šumarstvo, lov i ribolov); ekstraktivna industrija; industrijska proizvodnja; građevinarstvo; usluge; trgovina; transport; turizam; servisi i dr.).

(9) Opći INDOK-sektor

U općem ili slobodnom djelokrugu nalaze se one organizacije koje služe najširem krugu korisnika bez obzira na njihovu specifičnu orijentaciju. Ovamo spadaju: (i) štamparije; (ii) nakladna i izdavačka poduzeća; (iii) novinsko-izdavačka poduzeća; (iv) novinske agencije; (v) poduzeća za obradu podataka i informacionog materijala; (vi) kibernetički centri u komercijalnoj eksploataciji; (vii) filmska poduzeća; (viii) PTT-sluzba; te (ix) RT-difuzija.

NEPOSREDNI ZAKLJUČCI

Zato jer se kod INDOK-djelatnosti radi o područjima od najšireg i zajedničkog interesa, a pod neposrednim pritiskom novih i revolucionarnih metoda i tehnika, treba istovremeno nadoknađivati zaostatke tradicionalne prakse i izgrađivati elemente novog, cjelovitog sistema, stavljajući sve to u najprioritnije zadatke. U prvi plan akcija ulazi:

- a) organizacija i opremanje uzornih eksperimentalno-demonstracionih i radnih stanica za INDOK-sluzbe u Zagrebu, Rijeci, Splitu i Osijeku, uz zahtjeve za stvaranje jedinstvenog, polivalentnog, radnog, izobrazbenog i studijsko-razvojnog, lokalnog i regionalnog dispozitiva;
- b) izrada programa, idejnog nacrtu, građevinske i financijske osnove, te utvrđivanje lokacije za INDOK-kompleks u Zagrebu (u vezi s podizanjem nove zgrade za Nacionalnu i Sveučilišnu biblioteku);
- c) stvaranje podloge za izgradnju što racionalnije INDOK-mreže izradom idejnog projekta za što širi i djelotvorniji kompjuterski multisistem; te
- d) održavanje problematike INDOK-djelatnosti u centru pažnje Sabora, Izvršnog vijeća i drugih organa i organizacija, uspostavljanjem stalne zajedničke komisije za sve sektore znanstvenih, stručnih i operativnih informacija, dokumentacija i komunikacija.